

Петришин Людмила Йосипівна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4506-1523>

Олійник Галина Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8279-7433>

ОСНОВОПОЛОЖНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ WORKSHOPS

Постановка проблеми. Викликами у створенні рівних можливостей для молоді, її інтегрованості в суспільне життя України є брак суб'єктності, низький рівень обізнаності про різноманітність способів життя різних груп молоді, існуючі бар'єри для включення молоді в соціальне, громадське життя та забезпечення професійної реалізації молоді в Україні.

До основоположних аспектів формування соціальної активності молоді в Україні ми можемо віднести є такі чинники: забезпечення рівних можливостей для самореалізації молоді; запобігання і протидія стереотипам та дискримінації; сприяння гендерній рівності, взаємній повазі серед молоді та розширення обізнаності про культурне різноманіття та способи життя молоді; забезпечення гендерної рівності у трудових відносинах; розвиток волонтерської діяльності та мобільності молоді в межах України та в партнерстві з іншими державами; забезпечення участі молоді у міжнародних молодіжних обмінах, зокрема у рамках програм Ради Європи та Європейського Союзу; формування серед молоді розширеного поняття української ідентичності, яке базується не тільки на походженні, а й на цінностях та виборі; залучення молоді, у тому числі молодих іммігрантів, закордонних українців, іноземців, які мають інтерес до української культури, у соціальне, економічне, культурне життя України; підтримка та

заохочення осіб з інвалідністю до повноцінної участі в економічному, соціальному та громадському житті; реалізація проектів та здійснення заходів для підготовки молоді до самостійного життя; проведення суспільно-просвітницьких кампаній, спрямованих на виховання у громадян поваги до прав осіб з інвалідністю та заохочення позитивних уявлень про осіб з інвалідністю і кращого розуміння їх суспільством; підтримку та заохочення молоді із сімей, які опинилися під загрозою бідності та соціальної ізоляції, для інтеграції та повноцінної участі у соціальному, громадському та економічному житті; реінтеграцію молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до культурного, інформаційного, освітнього простору України¹; запровадження ефективних соціально-гуманітарних механізмів інтеграції до соціального, громадського та економічного життя молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України; залучення молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до активного суспільного життя в Україні;² соціальна адаптація молоді, яка відбула покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк; сприяння здійсненню заходів, спрямованих на удосконалення механізмів забезпечення молоді житлом³.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальна активність особистості – це свідомо і цілеспрямована діяльність особистості та її соціально-психологічна якість, яка є діалектично взаємозумовленою, визначає

---

¹ Лященко Л. Зміни соціокультурного середовища в Україні і значення емоційної зрілості молоді / Л. Лященко, І. Ластовченко. К. : Рідна шк., 2003. С. 31–33.

² Косовець В. І. Розвиток соціальної активності молоді в умовах соціокультурного середовища села: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.05. К., 2009. 23 с.

³ Козубовська І. В., Смух О. Т. Розвиток соціальної активності майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки. *Norwegian Journal of Development of the International Science*. 2021. Vol. 2. No. 57. P. 45–49.

і характеризує ступінь або міру персонального впливу суб'єкта на предмет, процеси і явища навколишньої дійсності.

Окремі аспекти зазначеної проблеми відображені в низці робіт науковців. Наукові підходи до вивчення соціальної активності молоді ґрунтуються на концептах, викладених у працях О. Акімової, В. Галузьяк, Т. Рогової, Л. Савенкової, В. Суворова, В. Фрицюк, В. Штифурак, Г. Щукіної, О. Ярошинської. Дослідники аналізують «соціальну активність» як сукупність форм людської діяльності, свідомо орієнтовану на вирішенні завдань, які постають перед суспільством, соціальною групою в цей період, що може виявлятися в різних сферах – освітній, трудовій, культурній, патріотичній, громадянській. Визначають, що соціальна активність формується і розвивається завдяки внутрішнім силам особистості під впливом зовнішніх факторів, а її результатом є засвоєння соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються якості особистості, поведінка у побуті, мова, здатність до творчості, сприйняття і засвоєння культури свого народу.

Теоретичні та методичні аспекти використання workshops у навчально-виховній діяльності та формуванні соціальної активності стали предметом дослідження таких учених (С. Дубяг, К. Кучин, М. Скрипник, Т. Яценко та ін).

Формулювання мети статті. Науково-теоретичний аналіз проблеми соціальної активності молоді засобами workshops.

Виклад основного матеріалу.

У сучасних умовах соціального розвитку, соціальну активність молоді можна активізувати засобами воркшопу та інтернету. У даному контексті, перш за все слід розглянути категорію workshops, адже починаючи з 50-х рр. ХХ ст. у Німеччині у сфері освіти дорослих почались спроби впроваджувати нові форми навчання з такими особливостями: зменшення домінуючої ролі викладача, використання у навчальній діяльності взаємодії учасників, спроби зробити навчання цікавішим, цілісним і практично орієнтованим.

Саме у цей період з'являється нова форма навчання – «workshops», яка зосереджує увагу на тому, що всі учасники повинні бути активними і самостійними. Дослідники Дубяга С., Кучина К., Скрипник М. зазначають, що workshops – це динамічне навчання, яке відбувається завдяки власній активній роботі учасників, при цьому акцент робиться на отриманні динамічного знання, при цьому учасники самостійно визначають цілі навчання, розділяють з ведучим відповідальність за свій навчальний процес ⁴.

У концепції workshops поєднуються різні напрямки: дослідження малих груп у Тевістоці (Великобританія) і в Національних тренінгових лабораторіях (США); гуманістична психологія; нейропсихологія. Ця форма навчання може використовуватись для різноманітних цілей і навчальних програм. Саме воркшоп у даному контексті розглядається як інтенсивний навчальний захід, під час якого учасники навчаються завдяки власній активності, а теоретичні відомості – відіграють незначну роль.

Розглядаючи воркшоп як інтенсивний навчальний захід Яценко Т., у свою чергу, пропонує використовувати сім стратегій привертання уваги під час проведення воркшопу:

1. Лінгвістична стратегія: почніть проголошувати звук «шшш...» і нехай кожен з Вам по одному поступово приєднуються до інших. У такій ситуації відбувається згуртування групи.

2. Ритмічно-музична стратегія: ведучий відбиває рукою чіткий ритм, а слухачі повторюють за ним.

3. Кінестетична стратегія: ведучий піднімає руки догори, потім – руки в боки і опускає їх. Слухачі повинні відображати всі рухи.

4. Просторово-візуальна стратегія: повернутись до слухачів спиною і «написати» у повітрі слово «увага».

---

⁴ Дубяга С., Кучина К. Формування соціальної активності майбутніх учителів засобами соціальних проектів. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1301/1/Дубяга%2С%20Кучина_Тези. Pdf (08.08.2022)

5. Логіко-математична стратегія: ведучий зображує «живий годинник». Рука – секундна стрілка, яка показує – скільки секунд потрібно групі, щоб підготуватись до роботи.

6. Міжособистісна стратегія: ведучий повинен прошепотіти слухачу на вухо «Я хочу розпочати», слухач передає це іншому і так далі.

7. Внутрішньо-особистісна стратегія: слухачі закривають очі і роблять три глибоких вдихи ⁵.

У науковій теорії та практиці воркшоп загалом асоціюється з такими поняттями, як: творча діяльність, активність, експеримент, ризик, зміни, демократичне прийняття рішень, цілісність навчання, самовираження, внутрішні зміни, позитивна взаємодія.

Зауважимо, що у процес розвитку соціальної активності воркшоп застосовується як ігрова інноваційна методика роботи, спрямована на реорганізацію свідомості в обхід стандартних, нормованих моделей і шаблонів звичайного мислення, які, зазвичай, задають всю динаміку соціальної активності молоді. Окрім того у практику проведення воркшопу впроваджують ряд навчальних методик, а саме мозковий штурм, дискусію, рольові ігри, креативні техніки та методики, тренінги, відеоконференції, фокус-групи, групові дискусії; метод проектів.

Комплексне використання означених методик дозволяє проводити формування соціальної активності молоді у ряді напрямів, зокрема: вихованні соціально активної особистості, здатної виконувати функції громадянина України й водночас, спілкуватися в багатокультурному середовищі; особистості, яка володіє нормами моралі свого народу, його національною культурою, традиціями, звичаями; особистості, яка уміє ставити цілі та досягати їх, працювати в команді й здатна до високоефективної праці у суспільстві.

---

⁵Яценко Т.С. Активне соціально-психологічне навчання: теорія, процес, практика / Т.С. Яценко. Хмельницький : Вид-во НАПВУ, 2002. С.192.

Workshop використовується, щоб допомогти змінити відношення слухачів; дозволити молоді побачити наслідки своїх дій стосовно інших; дати можливість побачити, як інші можуть почуватися\поводитися у визначеній ситуації; створити безпечне оточення, в якому учасники можуть розглядати такі проблеми, які в реальному житті їм може бути незручно обговорювати; дозволити слухачам розглянути альтернативні підходи в роботі із ситуаціями ⁶

Систематизуючи підходи до розуміння та використання workshopss зазначимо, що у процесі розвитку соціальної активності молоді workshopss як ігрова інноваційна методика має певні переваги над традиційними методами, серед яких можна означити такі: тривала актуальна та соціально-значуща діяльність; включає різні види роботи, які дають можливість формувати та розвивати соціальну активність; передбачає прийняття на себе різних ролей учасниками, як, наприклад, модератор, член команди, делегат якоїсь країни, адміністратор, журналіст та ін.; учасники workshop можуть бути різного віку та незнайомі один з одним та модератором; практика роботи та участі у workshopss розвиває у молодих людей соціальну активність, спонукає до публічних виступів (як підготовлених так та спонтанних); результат workshopss є соціально-значущим продуктом – акція, проект, дискусія, дебати, дослідження, постер та ін.; це імітація реальної професійної діяльності необхідних для успішної кар'єри у майбутньому ⁷.

У процесі наукового пошуку нами був розроблений workshopss «Відкрий себе, стань активною особистістю», для активізації соціальної активності молоді, що дозволяло молоді за короткий термін освоїти альтернативні розумові моделі, і отримати навички, мислити більш багатомірно, вільно і креативно, діяти більш соціально активно та найкраще підготуватись до майбутньої

---

⁶Яценко Т.С. Активне соціально-психологічне навчання: теорія, процес, практика / Т.С. Яценко. Хмельницький : Вид-во НАПВУ, 2002. С.74-75.

⁷Там же С.75-76.

професійної діяльності в сучасних умовах. Тестування учасників workshops дозволило визначити ступінь ефективності та успішності проведеної роботи в активізації соціальної активності молоді.

Структура workshops «Відкрий себе, стань активною особистістю» полягала у тому, що він розрахований на 2 годин, у тому числі онлайн роботи, 1 годину самостійної роботи; рекомендована кількість учасників: 8–10 осіб. Метою workshops було визначено такі вміння: вільно висловлювати свої думки, долати невпевненість у собі, володіти своїми емоціями, налаштовуватися на позитив; діяти соціально активно; розвивати навички командної роботи, невербального спілкування. Організаційна частина передбачала: привітання, знайомство, основну частину (4 вправи), підсумок, рефлексію яка була побудована на притчі «Згряя».

По завершенні проведення workshops учасникам пропонувалося пригадати перебіг роботи workshop, актуалізувати отриману інформацію і спланувати п'ять своїх основних дій, які вони зроблять після воркшопу для підвищення ефективності своєї соціальної активності; окрім того було проведено підсумкове анкетування учасників на визначення ефективності та задоволеності проведеним workshops.

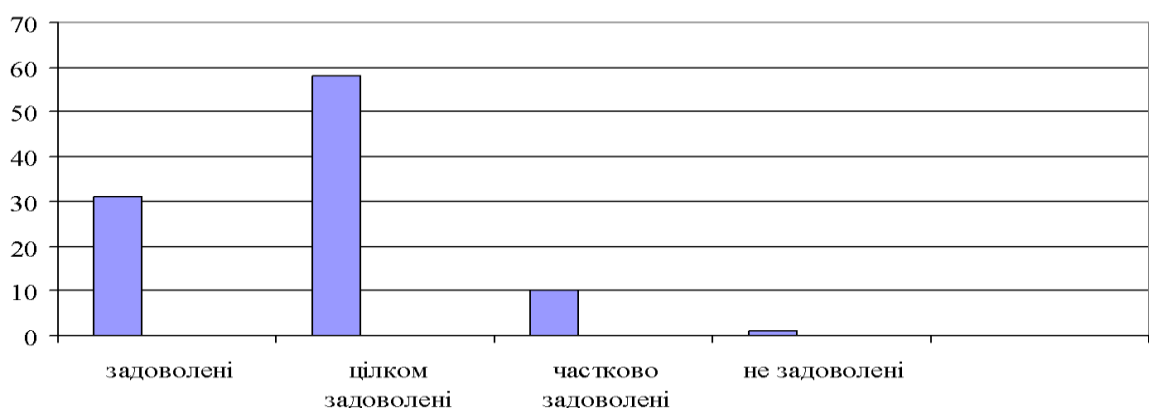

Рис. 1. Ефективність та задоволеність проведеним workshop.

Результати проведеного workshops у формуванні соціальної активності молоді довели корисність і високу продуктивність проведеного воркшопу в аспекті розвитку соціальної активності молоді. Це виявилось у прагненні до

активної самореалізації, самоосвіти і накопиченні теоретичних знань, вмінні вільно висловлювати свої думки, долати невпевненість у собі, володіти своїми емоціями, налаштовуватися на позитив; діяти соціально активно; розвивати навички командної роботи, невербального спілкування.

Висновки.

Науково-теоретичний аналіз проблеми формування соціальної активності молоді засобами workshops, дозволяє констатувати, що вона у більшій мірі має бути націлена на розуміння категорії workshops як ігрової інноваційної методики, спрямованої на реорганізацію свідомості в обхід стандартних, нормованих моделей і шаблонів звичайного мислення, які, зазвичай, задають всю динаміку соціальної активності молоді. Цей вид роботи розкриває величезні можливості для формування різноманітних компетенцій сучасної молоді. Ігровий workshops ставить завдання дозволити молоді за короткий термін освоїти альтернативні розумові моделі, і отримати навички, що дозволяють мислити більш багатомірно, вільно і креативно, діяти більш соціально активно та найкраще готує їх до майбутньої професійної діяльності в сучасних умовах⁸.

Для оптимізації процесу розвитку соціальної активності молоді пропонуємо запроваджувати молодіжні школи інноваційного характеру – «Хаби соціальної активності», у яких молоді люди отримають можливість спілкуватись з активними громадськими діячами та використовувати інтерактивні форми навчальної діяльності які б сприяли формуванню активної громадянської позиції сучасної молоді в умовах євроінтеграції.

Список використаних джерел

Дубяга С., Кучина К. Формування соціальної активності майбутніх учителів засобами соціальних проектів. URL:

---

⁸ Л. Й. Петришин Формування креативності майбутніх соціальних педагогів: теоретико-методичний аспект: монографія / Л. Й. Петришин. Т. : Астон, 2014. 400 с.

http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1301/1/Дубяга%2С%20Кучина_Тези. Pdf
(08.08.2022)

Косовець В. І. Розвиток соціальної активності молоді в умовах соціокультурного середовища села: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. К., 2009. 23 с.

Козубовська І. В., Смук О. Т. Розвиток соціальної активності майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки. *Norwegian Journal of Development of the International Science*. 2021. Vol. 2. No. 57. P. 45–49.

Лященко Л. Зміни соціокультурного середовища в Україні і значення емоційної зрілості молоді / Л. Лященко, І. Ластовченко. К. : Рідна шк., 2003. С. 31–33.

Петришин Л. Й. Формування креативності майбутніх соціальних педагогів: теоретико-методичний аспект: монографія / Л. Й. Петришин. Т. : Астон, 2014. 400 с.

Яценко Т.С. Активне соціально-психологічне навчання: теорія, процес, практика / Т.С. Яценко. Хмельницький : Вид-во НАПВУ, 2002. 792 с.

Анотація

Стаття присвячена науково-теоретичному аналізу проблеми формування соціальної активності молоді засобами воркшопу. Визначено основоположні аспекти формування соціальної активності молоді в Україні та конкретизовано чинники активізації соціального розвитку особистості. Обґрунтовано необхідність впровадження workshops в освітній процес та зазначено, що він сприятиме мислити більш багатомірно, вільно і креативно, діяти більш соціально активно та успішно готуватиме до майбутньої професійної діяльності в сучасних умовах.

Ключові слова: науково-теоретичний аналіз, соціальна активність, соціокультурний розвиток, workshops, формування, чинники.

Abstract

The article is devoted to the scientific and theoretical analysis of the problem of forming the social activity of youth by means of a workshop. The fundamental aspects of the formation of social activity of youth in Ukraine are defined and the factors of activation of the social development of the personality are specified. The need to introduce workshops into the educational process is substantiated and it is stated that it will help to think more multidimensional, freely and creatively, act more socially actively and successfully prepare for future professional activity in modern conditions.

Key words: scientific and theoretical analysis, social activity, socio-cultural development, workshops, formation, factors.